

« Պոսեյդոն և Եփեսոս » (fides punica, fides nula) իր ամէն ձեռնարկներուն մէջ՝ կարգեցոն միշտ անձնական շահերէն առաջնորդուեցաւ, ուստի գիտութիւններն ու արուեստները մշակեց՝ միայն իրեն օգտին ու դիրքութեան համար:

Կարգեղանացւոց կրօնքին մէջ չկար բարոյական ո՛ր և է սկզբունքը. ամէն բան հիմնուած էր առևտուրի գահէիկ սկզբունքին վրայ: Անոնց աստուածները դաժան և արիւնարբու էակներ էին՝ զորս պէտք էր սիրաշահել մշտական զոհերով: Մարդագոհ կը պահանջէր հոչակաւոր Բահադ-Մորթ աստուածը. մահանին առջև դրուած էր անոր՝ պղծէ վիթխարի արձանը՝ և

զան գլուխով, երկու ձեռքերն առաջ երկարած: Արձանի ներսը կ'արծարծէր բացակէզ կրակ, իբր նշան արևի կիզիչ զօրութեան. հանրային արտակարգ աղէտներու ժամանակ, ազնուականները բացի պատերազմական գերիներէն, կը բերէին նոյն իսկ տան առաջին զաւակը կամ սիրական անդամը, և մոկեցնած աստուծուն սիրտը մեղմացնելու համար, զայն կը դնէին լափող Մորդքին երկարած բազուկներուն վրայ, ուրկէ կ'իյնար ներսը բորբոքող հնոցին մէջ: Զոհին ծնողներն ու բարեկամները պարտաւոր էին ոչ թէ լալ ու ողբալ, այլ աղօթել, ուրախանալ ու պարել:

Հ. Ս. ՏԵՐ-ՄՈՎՍԵՅԱՆ

ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Ա. Փ. Ր. Ի. Կ. Է. Զ. Ա. Յ. Լ. Ա. Մ. Ն.

Կ. Ա. Մ.

ՄԱԿԱԹՈՒԶՈՒՆ

Մաղազասկար կղզւոյն մէջ 1850ին դադարի մը ժամանակ Պ. Արադի օր մը Մալկաշի մը ձեռքը հսկայ հաւկիթ մը տեսաւ, որուն մէկ ծայրէն տեղացիք ծակ մը բացեր էին, և զայն իրենց ընտանեկան ծառայութեանց կը գործածէին: Պ. Արադիի առած տեղեկութիւնները Մանկաշներէն, իրեն ուղեցոյց եղան շուտով երկրորդ հաւկիթ մ'ալ գտնելու հեղեղատի մը անկողնոյն մէջ, նորագոյն կործանուած մը ասեղաններուն տակ, որ գրեթէ ասաջնոյն հաւասար մեծութիւն ունէր և բոլորովին անվնաս էր: Անկէ քիչ մը ետքը նոր ձեռքած հեղեղատի մը մէջ գտնուեցաւ երրորդ հաւկիթ մ'ալ, և ապա մի քանի ոսկերտիք նոյնպէս հսկայալեւր, որոնք իրաւամբ բրածոյներ նկատուեցան: Բոլոր այս առարկաներն իս-

կոյն Մաղազասկարէն զրկուեցան Միւսուրման կղզին և անկից ալ Բարիզ:

Ահաւասիկ այն հաւկիթներէն մէկուն մեծութեան չափերը:

Մեծ տրամագիծ . . .	0մ.34
Փոքր տրամագիծ . . .	» 225
Մեծ շրջապատ . . .	» 85
Փոքր շրջապատ . . .	» 71
Տարածոց	8լ. 887մ

Կեղևին հաստութիւնն է շուրջ 3 հազար բորդամէրը:

Մաղազասկարի այս մեծ թռչունին հաւկիթին ընդունակութիւնն ըլլալով 8 լիդր $\frac{1}{4}$, սոյն մեծութիւնը ունենալու համար պէտք է 6 հաւկիթ ջայլամի, 12 նանդուի (ամբրիկեան ջայլամի), 16¹/₂ հնդկա-ջայլամի, 17 տն. արագիւրի, և 148 հատ հաւու հաւկիթ: Այս շարքին երկու ծայրի եղբները իրարու հետ բաղդատելու համար կը յաւելունք ըսել, թէ անոր մեծութիւնը կը հաւասարի 50,000 թռչնաճանճի հաւկիթներուն:

Մակաթուշտի (epyornis) և ջայլամի հակիրթներուն մեծ տրամագծիբը այնպէս կը համեմատին իրարու հետ ինչպէս 2 առ 1: Պէտք է ենթադրել որ երկու թռչուններն նոյն համեմատութիւններն ունենան իրենց մէջ ինչ որ ունին իրենց հակիրթներն: Արդ, ջայլամի բարձրութիւնը 2 մէջը ըլլալով, այն ատեն, մակաթուշտի հասակը պիտի ըլլայ 4 մէջը: Եթէ մենք մակաթուշտի հակիրթներէն զատ՝ բաղդատելու համար ուրիշ առարկայ չունենայինք՝ ձեռքերէս, մեր ըրած ենթադրութիւններն շատ տարակուսական պիտի ըլլային: Վասն զի հակիրթներուն ունեցած մեծութիւնները՝ նոյն տեսակաց մէջ ուսկից իրենք առաջ կու գան՝ համեմատական ըլլալէ շատ հեռի են: Բայց ոսկերաց ըննութիւնը հակիրթներուն հետ միանալով՝ զմեզ այն եզրակացութեան կը տանի որ մակաթուշտին հասակը պէտք է ըլլայ ընդ մէջ 3 և 4 մէջրի, և համեմատելի՝ ստնաուորաց մէջ ընծուգտի ունեցած հասակին հետ:

Կղզւոյն մի քանի տեղեաց բնիկներուն ըսածին նայելով՝ Մագազակարի այդ հսկայ թռչունը դեռ հիմայ ալ գոյութիւն պիտի ունենայ, բայց խիստ հազուագիւտ է: Ի հակառակէն՝ միւս կողմանց բնիկները կը մերժեն անոր այժման գոյութիւնը: Բայց սոյն թռչունին նկատմամբ շատ հին աւանդութիւն մը գոնէ կայ թէ վիթխարի մեծութիւն ունէր և թէ եզ մը կը զգետնէր ու զայն իրեն ճարակ կ'ընէր: Ահա այս թռչունին կ'ընծայեն Մալկաշներն այն հսկայ հակիրթներն որ դեռ ևս կը գտնուին իրենց կղզւոյն մէջ: Հարկ չկայ ըսելու որ մեր յիշատակած աւանդութիւնը այնքան բարձր կ'ընծայէ մակաթուշտին՝ որոնք ստուգութենէ շատ հեռի են, սակայն ժողովրդական կարծիքը զայն վիթխարի և քհարկու որսաթռչուն մը համարած է, արեւելեան վիպաց մէջ եղած տիտանահաւին նման, որ չունէր ո՛չ մագիլ, ո՛չ թռչելու յարմար թևեր, ու կը սնանէր խաղաղիկ որսական նիւթերով:

ԺՅՈՐՈՒՄ ՍԵՆՏ ՀԻԼԷՐ.

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ս. ԳՐՈՑ

ԸՍՏ ՀԱՅԿԱՅ ՇՐՋԱՆԻ

ՏԻՒ ԲԱՐՃԱՊԵՅ ԷՆ 410

Բ. Կարելի՞ է վրիպակ համարել Ս. Գրոց մէջ եղած զոհաբան ժամանակագրութիւնները, թէ սխալ հասկացողութիւն ժամանակագիրներու:

Եթէ Հին ազգաց բերաւոր տարիներու ժամանակագրութիւնները կրցանք համաձայնեցնել ճիշդ ժամանակագրութեան հետ, մեր գրութեան թ գլխոյն մէջ, չէ՞ կարելի հիմա ալ Ս. Գրոց մէջ տեսնուած զանազան և հակասական կարծուած ժամանակագրութիւնները համաձայնութեան մէջ դնել: Այս է, ցոյց տալ կ'ուզենք, թէ երբայականք, Եթեանաւորները, և Պողոս առաքելոյն նշանակած ժամանակագրութիւնները չեն հակասեր իրարու, ինչպէս առ երեսու մին միւսէն շատ աւելի երկար ժամանակամիջոց դրած տեսնուի:

Եւ արդ մենք ուզելով պաշտպանել մեր խնդիրը, կը դիմենք այս չորրորդ կանոնին՝ զոր նախընթաց յօդուածիս մէջ յիշատակեցինք: Այն է, « Առ ուղիղ իմանալ զքնագիրս, որք թուին հակառակ իրերաց, պարտ է քաջ զննել թէ զինչ իրաց խօսին, կամ յինչ կէտէ իւրեանց » (Տեսութիւն Ս. Գրոց): Այս կանոնն ունենալով մեր դիմացը, կրնանք յայտնապէս ըսել թէ Ս. Գրոց զանազան հեղինակներէ գրուած ժամանակագրութիւնները, մի և նոյն նիւթի վրայ, ոչ ամենքը նոյն ժամանակէ սկսած են, թէ և վարձաններն նոյն ըլլայ, որ է Սողոմոնի տաճարին շինութեան սկսիլը: Ապացուցանենք առաջին մասը, թէ մէկնակէտ նին նոյն չէ՞ այս յիշատակեալ հեղինակաց համար, թէ երբ Եզրիպտոսէ ելլելու թուականը կը սկսի, և եթէ այս կէտս սահմանենք, արդէն երկրորդ կէտը՝ տաճարի շինութիւնը՝ որոշ է, այն ատեն Ս. Գրոց ժամանակագիրները համաձայնեցուցած կ'ըլլանք: